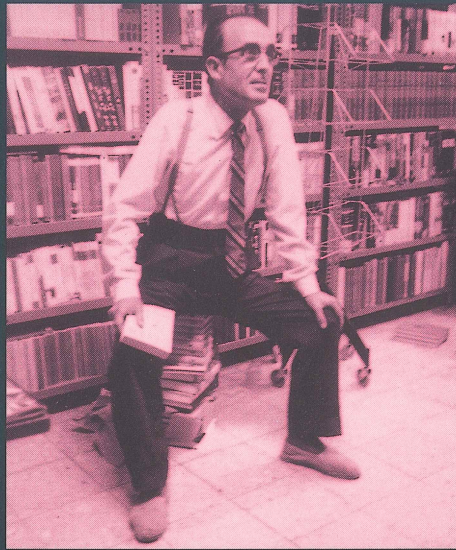


RETRAT 3



RETRAT

3

3A
▽

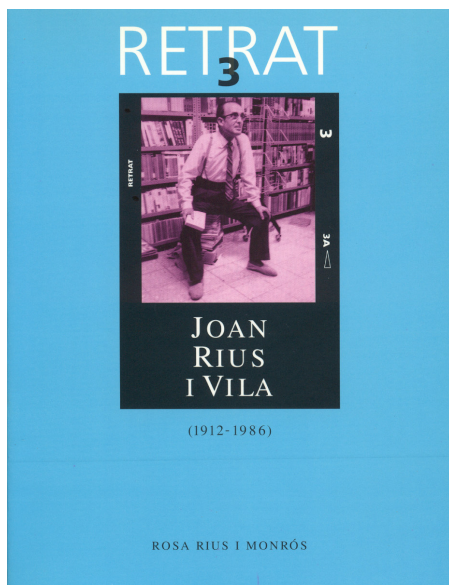
JOAN
RIUS
I VILA

(1912-1986)

ROSA RIUS I MONRÓS

RETRAT N. 3
JOAN RIUS I VILA
(1912-1986)
Rosa Rius i Monrós

PRESENTACIÓ



L'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú vol reconèixer públicament la trajectòria humana i professional de persones nascudes o veïnes de la nostra vila. La voluntat d'aquest fet és reconèixer la seva tasca en favor de la ciutat, de mostrar arreu els nostres valors i d'ajudar a enaltir el nom de Vilanova i la Geltrú.

Són homes i dones que tenen o han tingut en el seu temps un tarannà especial per la senzillesa i la humilitat, el treball constant, la dedicació i la recerca de la solidaritat i la tolerància. Homes i dones que exalcen el nom de la nostra ciutat i que mereixen aquest reconeixement.

Volem que siguin homenatges especials i emotius, que interpretin una voluntat compartida per tothom, perquè el seu esperit de servei enriqueix els valors de la nostra societat, de la nostra ciutat.

El nostre tarannà ha estat la suma de diferents aportacions individuals de ciutadans com ells, persones que per sobre dels seus interessos particulars han buscat l'espai comú i que pel seu esforç han entrat en la història de la ciutat.

ESTEVE ORRIOLS I SENDRA
Alcalde de Vilanova i la Geltrú

BIOGRAFIA D'EN JOAN RIUS I VILA

◁ Primers anys a Igualada – Entrada als Caputxins ▷

El meu pare era fill d'Igualada i va néixer al carrer de la Soledat, núm. 102, el dia 7 de març de 1912. Els seus pares foren, el Lluís de Cal Sarró d'Igualada i la Riteta de Cal Valent, de la Pobla de Claramunt. El seu pare era vidu amb quatre fills d'un primer matrimoni amb Maria Casellas i el pare fou el tercer i últim fill d'aquest segon matrimoni.

Els quatre fills del primer matrimoni, "Evaristu", el gran, l'altre Lluís, el tercer una noia, Miquela i el quart el "Juanitu", ja eren grans quan va néixer el pare i vivien i treballaven a casa de l'oncle Josep Vila i Pons, hereu de Cal Valent de la Pobla i germà de la Riteta. És per això que a l'hora de batejar-lo i li van posar Joan "perquè no n'hi havia cap a la família" va dir l'avi Lluís. Ningú va pensar en la duplictat dels noms, tot i que això ho va resoldre molt senzillament dient: *No hi havia caigut que "Juanitu" és Joan. Saps què farem?. El "Juanitu" continuarà essent el "Juanitu" i a aquest bordegàs li direm "Joanet"*. Tant és així que els vells i familiars que encara queden pels indrets d'Igualada, Òdena, Vilanoveta del Camí, La Pobla de Claramunt i algun altre indret de la Conca d'Òdena o de l'Anoia, quan l'esmenten és sempre amb el nom de "Joanet".

El pare sempre deia que havia nascut rebel i que s'hi va anar tornant més a mesura que es feia gran. És possible que fos pel fet que va venir al món quan els seus pares eren grans i ningú l'esperava i menys encara pel fet de ser un noi i no una nena que si més no, hauria caigut una mica millor. Aquesta sensació de fer nosa en aquest món no se la va treure mai de sobre, sobretot després de la pesta de l'any 1918, quan la Primera Guerra Mundial s'emportà els seus dos germans, el Josep i la Pauleta, el mateix dia. Llavors, una veïna va dir a la seva mare: -"Riteta, un fill que t'ha quedat i pudent".

Als tres anys els seus pares l'enviaren al col·legi del Germans Maristes d'Igualada, on ja anava el seu germà Josep amb qui va coincidir tres anys en què en va fer de verdes i de madures, ja que com hem dit abans, era un xicot rebel, inquiet i difícil de dominar.

El Joanet no s'hi trobava bé a casa. Li agradava el carrer i aquell bocí de carrer de la Soledat que arribava del 102 a la cantonada on hi havia una font, era una mena de feu per a la colla de xicotots dels quals ell era el capitost. Sobretot a l'estiu, en època de vacances, planejaven malifetes a dojo. Tan aviat anaven a robar préssecs, com deixaven negat un pobre carreter o entraven en alguna casa per la finestra baixa del carrer i desembarassaven tota la cuina.

L'avi Lluís treballava i era l'home de confiança de Cal Coix del Masqué, que sobretot, tractava la palla. Ell, després de fer les paques amb unes màquines marxava una o dues vegades cada setmana amb una rècula de mules cap a

Manresa, Esparreguera, Martorell i per l'altra banda s'arribava inclòs a Cervera i fins i tot a Tàrraga i Santa Coloma de Queralt. I la Riteta tenia tanta feina a aguantar la casa que es veia obligada a marxar moltes hores del dia, sobretot a les tardes a buscar herba bona pels conills i les bèsties que criaven, pels camps de la sortida d'Igualada.

És per això, que tampoc podien estar per al Joanet i retenir-lo al seu costat i els problemes que els portava cada dia eren més grossos, de tal manera que entre ells i la seva germana gran, La Miquela, pensaren de tancar-lo als "Frares", que era així com a Igualada anomenaven el Gran Convent de Religiosos Caputxins, on l'Orde Caputxina de Catalunya tenia establerta la seva Escola Seràfica, que era com dir el Seminari Caputxí. Era senzillament un seminari eclesiàstic però de cara a consolar vocacions per a l'Orde dels Frares Menors de Catalunya i Balears.

Era cap a finals de gener de l'any 1922. El Joanet no havia fet encara els deu anys quan amb la seva mare i recomanats pel Sr. Traveset que tenia una fàbrica de gèneres de punt, en la qual treballava la seva germana Miquela, es presentaren davant de tot un senyor frare, el pare Carles de Barcelona, que durant anys regí l'Escola Seràfica d'Igualada.

Amb el pare Carles es van conèixer i estimar i quan el meu pare, als divuit anys va deixar el convent, es van cartejar fins a la seva mort.

Allà, malgrat dir-se Joan, li canviaren el nom per germà Josep d'Igualada, ja que de Joan ja n'hi havia un, i amb la seva mare, la Riteta, havien quedat que li posarien Josep en recordança del germà que havia mort de la pesta l'any 1918. El bon pare Carles de Barcelona amb la seva senyoria i la seva bonhomia i sobretot amb el seu gran esperit franciscà, aconseguí disciplinar i posar en ordre aquella criatura indòmita a la qual ja havien donat, la primera setmana, dos dels tres avisos previs per retornar-lo a casa. Val a dir que el tercer no li varen donar mai.

Amb la seva entrada a l'Escola Seràfica, la seva vida canvià totalment, va convertir-se en una persona més equilibrada i adquirí uns principis que va seguir sempre. Durant els cinc anys que hi passà, va cursar el que després en diríem l'ensenyament bàsic i el batxillerat i va aprendre entre altres coses, un gust i una afició especial per les lletres i la història, a més d'encomanar-li l'afició a llegir llibres, llegir sempre, coses que van dur-lo a un apassionament total pel llibre.

D'Igualada, passà pel Noviciat de Manresa, pel Col·legi de Filosofia d'Olot i per Sarrià, fins que, a l'edat de divuit anys, con que no veia massa clara la vida conventual, deixà els Frares i se'n tornà cap a Igualada. Era a les darreries de l'any 1929.

Quan abandonava el Convent als seus divuit anys es pensava que podria agafar el cel amb les dents. Aviat s'adonaria que no tenia ni ofici, ni benefici i que no

podia presentar-se a demanar feina enlloc. Així, com no volia ésser cap càrrega, entrà d'aprenent a l'impremta Miranda, després va treballar en un magatzem on es feien soles i talons de sabates; després va ser col·locador d'etiquetes, omplidor de flascos en caixes en uns laboratoris i més endavant va fer de peó de tercera categoria a Tarragona, per al "Fomento de Obras y Construcciones"

El Joanet en sortir del convent, tenia uns sentiments molt purs i elevats. Aspirava a uns ideals que conservarà tota la seva vida, i que no li donaren cap de les feines esmentades.

Però, s'esdevingué un cas molt especial que va capgirar tota la trajectòria normal de la seva vida. El seu germà Juanitu va quedar-se vidu amb una nena i com que li pesava quedar-se a Igualada va marxar a l'Hospitalet on hi havia el seu germà gran, l'Evaristu, treballant a la fàbrica dels "*Busquets Germans i Cia*" per demanar-li que li proporcionés feina a la fàbrica on ell treballava i estava tan ben considerat. Al Joanet li va faltar temps per marxar amb ell. L'Evaristu ho aconseguí i tots dos entraren a treballar, l'un a la secció de tints i el pare als laboratoris.

Aquesta feina a l'Hospitalet no va ser més que el pretext per fugir d'Igualada i l'avantsala que l'havia de dur a Barcelona, la seva gran il·lusió.

◁ **Deu anys a l'Hospitalet del Llobregat** ▷

A l'Hospitalet hi va arribar ple de projectes i amb una vocació ben clara: el periodisme. Però, com que calia tocar de peus a terra, no quedava cap més remei que treballar vuit o deu hores diàries per tal de poder pagar la despesa i disposar d'alguna cosa per gastar-la en el seu gran vici: els llibres. És per això que va posar-se a treballar en feina que no li agradava i esperava amb delit el final de setmana per anar als Encants de llibres vells i allà donar voltes i més voltes comprant llibres per a la seva biblioteca particular.

Als laboratoris de Can Busquets hi va conèixer la seva futura esposa que també hi treballava i va ser a través d'ella i dels seus familiars que va anar introduint-se en el coneixement de la vida local i li van proporcionar les seves primeres grans amistats hospitalenques.

Va fer amistat amb Lluís Casesi Balletbó que junt amb Joaquim Sala i Salvador Gil i Gil acabaven de llençar la primera *Llibertat* catalanista i republicana. Era abans de la 2a República. Val a dir que en el primer núm. de *Llibertat* que va sortir hi aparegué el seu primer article de la infinitat que després durant prop de deu anys faria setmanalment.

Amb ells estigué a tot arreu: a l'assalt al Camp d'Aviació del Prat, quan els fets de Jaca, a la proclamació de la República catalana, el 14 d'abril de 1931 a la creació d'Estat Lliure, als fets del 6 d'octubre de l'any 1934 i a la Guerra Civil. També varen ser grans amics seus les dues persones capdavanteres de les

dues forces polítiques majoritàries a la ciutat i que movien tota la política local, l'alcalde Just Oliveras i Prats i qui el va substituir Josep Muntané i Almirall guanyador de les eleccions municipals que dugueren la II^a República Espanyola.

Per aquells temps, el seu amic i company d'estudis, en Manuel Cruells i Piferrer, abandonava també l'Orde Caputxina i va mancar-li temps per arribar-se a veure el pare, i tots dos cercar la manera d'introduir-se fos com fos, dins els nuclis més purament catalans del món intel·lectual. Varen aconseguir dues coses: fer bona amistat amb Josep M^a de Casacuberta, director de l'Editorial Barcino on ben aviat Manuel Cruells publicaria els seus llibres i introduir-se a l'avantsala de l'Institut d'Estudis Catalans.

Casacuberta va presentar-los al professor Enric Bagué que va posar-los al corrent de les activitats de l'Institut encara més o menys clandestines i el resultat va ser, matricular-se a les classes d'Història i Literatura Catalanes i Paleografia que mig d'amagat es feien a l'Escola de Bibliotecàries a partir de les set del vespre. Entre els alumnes matriculats, el pare hi recordava el gran historiador Guillem Diaz Plaja, amb el qual es va relacionar durant molts anys i quant al professorat, que sempre li havia sentit a dir que era imponent, hi havia el Dr. Jordi Rubió i Balaguer, el Dr. Lluís Nicolau d'Olwer, el Dr. Jeroni Martorells i el Dr. Ferran Valls i Taberner.

Entre el pare i el Dr. Rubió s'hi va establir una amistat molt estreta i una correspondència al llarg dels anys fins a la mort del primer. Gràcies a ell fou membre de la Secció d'Història, filial de l'Institut d'Estudis Catalans.

És així com de mica en mica es va situant, va ampliant el seu radi d'amistats i va trobant el seu veritable centre. Va ser periodista i tenia el carnet núm. 414 de l'Associació de Periodistes de Barcelona (any 1933). I va ser mestre gràcies al seu amic Joan Escarrà i Serrat (germà del també mestre de Vilanova, Pelegrí Escarrà i Serrat) que era el propietari de l'Acadèmia Comercial de l'Hospitalet. Allà, va impartir-hi les seves primeres classes fins a l'any 1936 que va entrar a formar part del professorat de les Escoles de la Generalitat de Catalunya a les quals va pertànyer fins que s'acabà la Guerra Civil, l'any 1939. El seu nomenament va sortir al *Diario Oficial* i li va permetre deixar amb molta alegria els Laboratoris Busquets.

El pare, ja hem dit, era un home inquiet que anava pel món amb tota la bona fe, a la recerca de la veritat absoluta. Com que havia estat sempre un lector empedernit i analitzava els llibres que llegia, cap als catorze i quinze anys va començar a besllumar que de religions n'hi havia més d'una. La història, que ha estat una assignatura que sempre l'havia atret, li anava descobrint fins a fer-li assaltar el dubte, un dubte que, als divuit anys, li fa penjar els hàbits, un dubte que ara des de l'Hospitalet i anant als Encants de llibres vells, el fa remenar i adquirir llibres per assabentar-se del què de les altres religions. Va remenar-les totes i fins i tot va tenir contactes amb jueus, mahometans i protestants i cap el va preocupar, perquè deia que totes elles obraven a la llum del dia i amb qualsevol dels seus adeptes s'hi podia parlar i discutir obertament. La que

sempre l'havia preocupat era la Francmaçoneria. Havia buscat llibres i havia mirat de connectar amb algun francmaçó, però mai havia pogut tenir sobre la matèria una conversa franca.

Fins a l'any 1935 li fou impossible de connectar-hi. Fou precisament a l'Hospitalet quan el seu amic Francesc Muntaner li va proposar ingressar-hi. El pare, l'agafà desprevingut però ell sense deixar-lo reaccionar va dir-li que feia molt de temps que hi pensava, ja que l'havia anat pulsant i creia que un esperit inquiet com el seu s'hi trobaria bé i faria carrera. Així fou com hi va entrar i com un diumenge després d'una sèrie de cerimònies que duraren dues hores aconseguia els primers graus simbòlics de la Francmaçoneria: el d'Aprenent, el de Company i el de Mestre. Havia estat acceptat i li foren donades les credencials i lliurats els atributs. Amb el seu ingrés, el del seu amic Carles Enric i Francesc Muntaner varen poder tenir un reconeixement oficial, car podien crear un triangle al qual varen posar el nom de Fortitut.

De moment aquest fet no va tenir més transcendència ja que en esdevenir-se els fets del 18 de juliol de 1936, el Gran Orient Espanyol decidí suspendre l'admissió d'afiliats i la concessió de grams maçònics fins acabada la Guerra Civil.

Tot i que durant la Guerra, gràcies al Triangle Fortitut, valent-se d'altres germans maçons es varen salvar moltes vides i moltes coses més, al pare, aquest fet, li va portar una de les tragèdies més grans de la seva vida. Va començar quan, acabada la Guerra Civil i mentre estava amagat a casa d'uns bons amics a Sant Quirze de Basora, el primer diari que li va caure a les mans va ser *El Heraldo de Aragón* i a primera pàgina va veure unes lletres grans que deien "Pena de muerte al separatista y al masón". Això i els comentaris dels seus companys que res en sabien el deixaren enfonsat.

Fou en tornar a Hospitalet que s'assabentà pel Sr. Joan Coca que tots els papers, emblemes i llibres havien estat cremats i que, del seu Triangle, ja no en quedava res. Podia estar tranquil i no pensar-hi més. I de fet, tot i que sovint hi pensava, va estar tranquil vint-i-cinc anys, fins que un dia l'any 1962 va presentar-se a la llibreria vella de la rambla de la Pau, un policia demanant per ell, per resoldre el seu pas per la maçoneria.

Allò el va trasbalsar de debò ja que llavors el pare estava ja molt arrelat a Vilanova i a més de tenir la llibreria, treballava en tot de col·legis religiosos de la localitat. Escrivia setmanalment al setmanari *Villanueva y Geltrú*, era membre del Centre d'Estudis de la Biblioteca Museu Balaguer, era soci del Foment Vilanoví, del Centre Catòlic, en fi, estava ben considerat. Sort que la sentència no fou excessiva i entre uns bons amics, arreglant alguns papers i, sobretot, amb la retractació al Bisbat de Barcelona, cosa que no li costà gens ja que a la Francmaçoneria no hi havia entrat per convicció, perquè de fet no sabia el que era, l'assumpte, quedà resolt sense que ningú se n'assabentés.

A l'Hospitalet, va passar-hi deu anys, del 1930 al 1940. Deu anys plens de molta activitat, ja que va estar en contacte directe amb les lluites socials i els sindicats i va veure's immersit en l'ambient hospitalenc democràtic, liberal de tendències d'esquerres i catalanistes d'aquell temps. Ell, en aquella època, més que catalanista, el que de debò se sentia era separatista.

A l'Hospitalet, en plena Guerra Civil, el pare fou conseller de Cultura de l'Ajuntament, mestre de la Generalitat, amb plaça de propietat i president del CENU (Comitè de l'Escola Nova Unificada) del Baix Llobregat. Però com que, a l'any 1937, la Guerra seguia, el Joanet va comprendre que no podia continuar sense incorporar-se a l'exèrcit de la República, pel simple fet de tenir un document d' "imprescindible a la reraguarda".

En aquesta primera sortida al front, anà a parar a Aragó, concretament a Segura de los Baños. Quan va esdevenir-se la retirada d'Aragó, amb penes i treballs va aconseguir arribar-se a Vinaròs, el dia abans de l'entrada dels nacionals que ja havien tallat la carretera de València i pogué arribar-se a l'Hospitalet, ben convençut que la Guerra s'havia acabat i que s'havia perdut per part de la República.

Però la Guerra no s'havia acabat encara i el Govern de Negrín donà setanta dues hores de temps per tal que reintegressin a files tots els elements dispersos.

La Unitat de Sanitat a la qual ell pertanyia, encara que no hagués servit en el temps perquè va ser excedent de contingent, havia d'incorporar-se a tres o quatre indrets diferents, dos dels quals eren Igualada o Manresa. No cal pas dir que escollí Igualada.

◁ La seva guerra i la seva por ▷

A Igualada, hi passà més d'un mes. Més d'un mes deliciós on va poder conviure amb els seus pares i germans però, com que tot el bo no dura, un bon dia un cop reorganitzat el Cos de Sanitat al qual pertanyia, sense poder-se acomiadar de ningú, el destacament rebé l'ordre d'incorporar-se a Manresa i després al cap de pocs dies efectuaren una llista de sanitaris que anaven destinats a diferents equips quirúrgics del front de Lleida. Marxaren en dos camions i pel camí en aquest o aquell indret, baixaven soldats de sanitat, destinats per aquells contorns. Els darrers foren deixats a Tàrraga i, a ell, li lliuraren un salvaconduït on li deien que "por sus propios medios" hauria de presentar-se a la Prefectura de Sanitat del XVIIIè Cos de l'Exèrcit que radicava a Mollerussa. Allà pel fet de ser mestre li feren ocupar un càrrec d'oficines i pogué menjar amb els oficials.

Quan el pare va anar al front només hi havia dues coses essencials que el movien, tant des del front d'Aragó com ara a Catalunya en el front del Segre.

Primer, no perdre el seu contacte amb l'Hospitalet, on tenia la família, els amics i on havia passat una sèrie d'anys que ja l'havien marcat.

Després, hi havia un altre aspecte que a ell, amb la seva manera de ser, el tenia sempre preocupat. Li agradava servir, ésser útil a qualsevol causa noble. L'esverava sobretot veure's inclòs en qualsevol terreny que no dominés. A ell, la guerra, les revolucions i totes les violències, no solament no li agradaven sinó que el repugnaven. No hi podia. Quan, per la bandera i els ideals que defensava amb la paraula i amb la ploma, es veia obligat a enquadrar-se i a emprar la violència, llavors notava que per aquestes coses no servia i comprenia la seva inutilitat, perquè, francament, era incapaç d'agafar un arma i fer-ne ús en contra un ésser humà, pensés com pensés. Això no era per a ell.

Tot i ésser contrari a la violència, creia que la revolta dels militars, l'any 1936, els hi havia abocat. I calia fer-los front. Ell, va estar sempre disposat a plantar-los cara i a fer possible la victòria per les seves essències democràtiques. República-Generalitat de Catalunya. Ara bé, considerava que sempre podia ésser útil dins del seu element, dins dels seus pocs o molts coneixements. Al cap i a la fi un exèrcit necessitava de tot i no comprenia perquè no se li podia donar una màquina d'escriure, des de la qual podia fer heroïcitats anònimes, tal com va fer. Realment, des de Mollerussa fins a l'acabament de la Guerra, amb la màquina d'escriure de la Prefectura de Sanitat del XVIIIè Cos de l'Exèrcit, va complir amb escreix amb el seu deure.

El període que va des de l'abril del 38 al febrer del 39, va desenvolupar les seves activitats pel front del Segre, partint de Mollerussa i els seus contorns, passant pel seu trasllat a Tàrraga i el seu continuat contacte amb l'Hospital Militar de Campanya, ubicat a la Universitat de Cervera. De Tàrraga, la Prefectura fou traslladada a Castellnou de Sió i d'aquí passaren cap a Ossó de Sió, des d'on iniciaren la retirada de Catalunya, que volia dir la definitiva derrota.

Entretant complia estrictament tot el que li demanaven els seus caps de Sanitat. A Tàrraga el comandat Sessé, un gran metge aragonès, i, a partir de Tàrraga, el comandant Fuster, fent oficis, informes, relacions, memòries i anant i venint dels equips quirúrgics escampats pel Pla d'Urgell i visitant contínuament la Universitat de Cervera que era on hi havia el seu Hospital de Campanya.

El pare m'explicava que dies tranquils, amb alguna ambulància que transportava ferits a Manresa i ell portava els diagnòstics, el deixaven a Igualada, o millor dit, a Òdena. Allà visitava la seva mare i els seus germans i cap al tard anaven a recollir-lo, això d'acord amb el comandant i el seu capità ajudant dels quals depenia. Amb el comandant arribaren a una familiaritat que fins i tot ell li contestava les cartes a la seva esposa, de les quals el comandant li feia un esbós i el pare posava la salsa. I el contacte amb Hospitalet era des de Tàrraga i per telèfon. Els amics de Transmissions li deixaven un fil que li permetia comunicar-se amb la centraleta de l'Ajuntament on la telefonista, amb pocs minuts, anava a buscar la seva esposa i podien parlar-se.

Un diumenge a Tàrraga, després de telefonar, va veure la ciutat molt trasbalsada i emprengué ràpid el camí de retorn a Ossó de Sió, on tot era moviment de retirada. I aquella mateixa nit fugien.

Ell mateix em deia que aquella retirada va ser horrible, ja que no sabia a on anaven i cada vegada s'allunyaven més d'Igualada. Donaren voltes i més voltes, amb dies de fred i mal menjats fins arribar a Santa Eulàlia de Riumajor on passaren dos o tres dies, i en un d'ells, el 26 de gener de l'any 1939, a la tarda, va sentir el "Duce" italià, Benito Mussolini que d'Itàlia estant, anunciava a tot el món que Barcelona, la capital catalana, havia caigut a mans dels nacionals sublevats.

L'endemà, a la Prefectura ambulat, hi anà el seu amic, Dr. Jaume Isern, fill d'Hospitalet que era el cap de la secció d'Higiene del XVIIIè Cos de Sanitat de l'Exèrcit, on el pare pertanyia, per dir-li que un dia d'aquells aniria a buscar-lo per passar la frontera. El pare va dir-li que no es preocupés per ell perquè estava decidit a retornar a l'Hospitalet i a no abandonar Catalunya. El Dr. Isern va dir-li de tot, però no el pogué convèncer. Fou l'última vegada que parlaren.

Després d'això i d'un afer compromès en què va amagar en una masia de Montesquiú, un oficial nacional que equivocadament caigué al seu Hospital de retirada, va decidir no esperar l'endemà, i a mitja nit, traspasant el pont del Ter i a camp a través, va arribar-se a Sant Quirze de Basora.

A Sant Quirze, va amagar-se a casa d'uns amics seus, esperant l'entrada dels nacionals que trigaren un parell de dies a arribar. Quan entraren va anar a presentar-s'hi i li digueren que tornés l'endemà a les quatre de la tarda a la Cooperativa de Montesquiú. L'endemà no el van entretenir massa. Va ser transportat, ja presoner, en una expedició que anava a Prats de Lluçanès, a l'Església Parroquial, esfondrada de resultes del fets de juliol de 1936, i allà, amuntegats com a xais, va llegir en el primer periòdic feixista que, en lletres grosses i a primera pàgina, deia: "Pena de muerte al separatista y al masón".

De Prats de Lluçanès els portaren a Manresa; d'allà a Igualada o feren cap al col·legi escolapi de San Agustí, convertit ara en "Campo de Prisioneros y Presentados" que ell va obrir i quasi bé tancar, on va passar més de tres mesos. De principis de febrer a darreries de maig del 1939.

Fou des d'allí, com a presoner, que va tornar a tenir contacte amb l'Hospitalet a través del seu gran amic Joan Coca i Alujas, que continuava essent secretari municipal de l'Ajuntament. Ell va facilitar-li dins del camp de concentració, un certificat oficial de bona conducta firmat per l'alcalde Marín, i tota una sèrie de notícies, inclòs actes oficials mecanografiats on s'esmentava el seu nom, a fi i a efecte que es protegís i no fes el valent.

Aquells mesos varen ser molt llargs i mol intensos, ja que el pare havia viscut sempre una mica absent de la realitat i acostumat com estava en els seus anys al convent, a fer cada nit un examen de consciència. Cada vegada s'afermava

més a la idea que no li havia de passar res. Ell mateix deia: "No he robat, no he mort ningú, no he comès violacions de cap mena, he salvat homes i coses, he evitat que cremessin esglésies, convents, biblioteques, obres d'art, etc. Estava més o menys esperançat, però no pas tranquil. I aquesta intranquil·litat es va anar accentuant a mida que passaven els dies.

En aquell camp de concentració, cada dia al matí hi havia una llista on es deien els noms dels afortunats que sortien en llibertat. A aquesta llista, el Joanet no va acudir-hi mai. En canvi acudia sempre a la llista de la tarda, que era la del reclamats que anaven a parar a la presó o a camps de treball. Quan havia sentit la llista de les tardes, pujava tranquil a sopar i es considerava lliure fins al dia següent.

Allà, a través del secretari i assessor religiós que era un conegut fill d'Olot, el pare Joaquín Seguí, pogué posar-se en contacte amb els seus familiars, i a través d'ells, mirar de connectar amb amics i caputxins com el pare Ricard i el pare Carles, per sortir con més aviat millor. I després de les entrevistes que la seva germana Miquela i el pare Ricard d'Olot varen tenir amb el comandant del camp i el pare Seguí, la vida se li va fer més suportable ja que es bellugava amb una certa seguretat. No va sortir-ne massa de pressa ja que ell va ser un dels que va tancar el camp de concentració de Sant Agustí.

Per fi havia aconseguit el paper de la seva llibertat, ja que duia un certificat amb què creia que podria tornar a l'Hospitalet, reintegrar-se a la família, a la feina i sobretot amb la cara ben alta. Totes les observacions que li feren familiars i amics se les passava per alt i no sabia per quins set sous li recomanaven prudència. Tot fou en va, ell es considerava alliberat, ja que portava tot el necessari per justificar-se i marxar eufòric a retrobar-se amb la família.

Aquell dia de maig de 1939 va agafar doncs l'autocar que havia de dur-lo a Barcelona. El primer sobresalt va tenir-lo quan, a la baixada del metro de Santa Eulàlia, va topar-se amb un antic company. Va mirar-se'l esverat, va baixar la vista i passà sense saludar-lo. Això el va fer ser una mica més previngut i en lloc d'anar directament a l'Hospitalet va arribar-se a saludar el bon amic Josep Tries i Badona.

Allà només va trobar-hi la seva esposa que, en veure'l, va ser com si se li aparegués un fantasma, i de bones a primeres, va dir-li que a on anava i que si no sabia que si el trobaven l'afusellarien. I tota esverada se l'emportà cap a dins a casa per explicar-li que el Josep era a França, com tothom, i que els que no s'havien exiliat, alguns ja havien estat afusellats a Montjuïc o al Camp de la Bota i els altres esperaven judici, i que sobretot, abans que ningú el veiés, anés a Pompeya a parlar amb el pare Ricard. El pare va seguir el seu consell i se'n va anar cap al convent. Allà el pare Ricard va dir-li que no li tocava cap més remei que arribar-se a Tarragona on tenia els seus bons amics Iglèsies-Icart, amb les seves famílies que el rebrien amb els braços oberts. Eren aquells que ell havia salvat durant la Guerra Civil. Eren requetés.

El pare Ricard va presentar-li un panorama esfereïdor del moment de terror que es passava a Barcelona i a tot Catalunya i va recomanar-li que s'arribés a l'Hospitalet de nit i a peu, per anar a casa seva, i des d'allà es posés en contacte amb el Sr. Coca. Per la via del carrilet va arribar-se a casa seva on tots varen tenir una immensa sorpresa, i més encara quan el veieren tan carregat de menjar que els frares li havien donat en el seu pas pel convent.

Foren el seu sogre i el seu cunyat, els qui anaren a veure el Sr. Coca, el qual els digué que aquella mateixa nit anés a presentar-se a la Guàrdia Civil amb el paper que li havien fet al camp de concentració, i que amb la certificació que ells li farien, l'endemà a la tarda anés a veure'l a Barcelona, que l'esperava al Saló Rosa. Així doncs, Juan amb el seu cunyat anaren a la Guàrdia Civil, encogits i esperant el pitjor. Però no, allà un guàrdia, li agafà el paper i, limitant-se a fullejar un llibrot molt gros, cercà el seu nom i va posar "presentado", va omplir un full ja imprès, va posar-hi el seu nom i li va donar vuit o quinze dies de temps per presentar-se a les autoritats locals que eren qui havien de decidir la seva sort.

En retornar a Barcelona l'endemà per anar a veure el Sr. Coca, es va adonar de com havien canviat les coses, ja que en passar per davant de la "Catalònia", hi havia un rètol nou que deia "Casa del Libro" i en els seus aparadors no hi va veure ni un llibre en català.

El Sr. Coca va dir-li el que ja sabia, que actués ràpidament, que no esperés que aquell permís caduqués i que a Tarragona l'esperaven, tot explicant-li coses horroroses que havia viscut aquells dies.

Així doncs, anar a despedir-se del pare Ricard, tot promentent-li que l'endemà, la seva esposa i ell, amb tota mena de precaucions, agafarien el tren "sevillano" de la tarda i intentarien arribar a Tarragona. I van arribar-hi després d'un parell de sobresalts que tingueren pel camí.

A Tarragona, s'hi van passar dos anys amagats a casa del seu amic Joaquim Icart i Leonila i la seva família. Allí, hi resta amagat del 9 de juny del 1939 al 9 de juny del 1941, i hi van passar desapercebut, talment com si estigués a França.

◁ Tarragona - Arrelament a Vilanova i la Geltrú ▷

Coneixia Joaquim Icart des de l'any 1924 quan un bon dia, estant al noviciat que els Caputxins tenien a Manresa, el pare Carles de Barcelona (e.p.d) va presentar-los un nou company. Entre ells dos, tot i essent el Quimet, com familiarment l'anomenaven, dos anys més gran que ell, va establir-se aviat un corrent de simpatia. Gràcies a ell, estimà Tarragona i se li féu familiar. Més endavant, des de l'any 1930 fins que el pare va morir, varen comunicar-se per carta. Hi ha un cartulari extensíssim dels dos, un parlant dels seus dies quiets i tranquils a Tarragona i l'altre de la seva inquieta i atribulada vida a l'Hospitalet primer i Vilanova després.

El pare explica que el 6 d'octubre de l'any 1934 fou un desastre. Ell hi va prendre part activa, però a contracor. No havia estat mai partidari de revoltes armades i de fer aldarulls al carrer. El cert era però, que a "Estat Lliure", del qual era president en aquells moments, posaren a votació la seva col·laboració o abstenció al moviment que ja s'iniciava al carrer i malgrat que votà en contra, va perdre la majoria per un vot i hagué de representar un dels papers més tristos de la seva vida. De resultes d'això, el detingueren unes hores i va aprofitar la mica de llibertat provisional que li donaren per anar a refugiar-se a Òdena.

Per imprudències seves, aviat localitzaren el seu refugi i abans que l'enganxessin novament feu cap a Almacelles (Lleida) i d'allà, quan ja la seva presència infongué recel, va dir-se a marxar a Tarragona per demanar soplug al Quimet. Amb ell, podia estar tranquil i va passar-s'hi ben bé un mes. Ves si s'hi trobava bé que inclòs ja va escriure quatre coses sobre les restes romanes que visitava i algunes li foren publicades al *Diari de Tarragona*.

Les passions s'anaven calmant, les repressions ja no eren a l'ordre del dia i dels familiars i amics de l'Hospitalet va rebre seguretats, que amb una miqueta de seny i mantenint-se a la reserva, sense cap mena d'intent de barrejar-se en política ni en periòdics de combat, podria retornar-hi.

Aquesta va ser la seva primera estada a Tarragona. La segona va ser al final de la Guerra, quan va estar-s'hi dos anys. També va estar a casa dels seus bons amics Icart i Iglésias, vells requetès, ajudant en el que podia i donant grans passejades per la Imperial Tarraco. Varen ser uns anys de neguit i d'incertesa ja que res estava clar i havia de moure's d'amagat i mirant de passar desapercebut a tot arreu. De fet la seva vida penjava d'un fil i no tenia clar el seu avenir.

Per això quan va veure que la cosa s'allargava massa i d'acord amb els seus vells amics Joan Escarrà, director propietari de l'Acadèmia Comercial de l'Hospitalet Centre i Pelegrí Escarrà, que l'any 1934 havia comprat el Col·legi Font que després convertiria en Acadèmia Comercial i més tard en Acadèmia Almi, va deixar Tarragona i amb un bitllet fins a Barcelona, va baixar a Vilanova a saludar i concretar el que fos amb Pelegrí Escarrà.

De fet, Vilanova, també la coneixia una mica i ja li agradava, ja que pels fets del 6 d'octubre i de retorn de Tarragona a l'Hospitalet, va fer-hi parada, per primera vegada per anar a visitar el seu amic Pelegrí Escarrà. Amb ell anaren a veure la població i s'arribaren fins al Castell de la Geltrú. De retorn a Barcelona, ja s'enduia una molt bona impressió d'aquesta vila marinera.

La segona vegada va ser en plena Guerra Civil, essent ell conseller de Cultura de l'Hospitalet. Es vivia en una tensió horrible i només el preocupava procurar ajudar a salvar a qui fos perseguit o amenaçat. S'esdevingué que entre els seus amics, la CNT-FAI, va enamorar-se d'un amic seu, l'Enric Frangioni Donati, de la Junta d'Esquerra Republicana de Catalunya, de la qual el pare era secretari.

El Frangioni era un formidable xofer i mecànic de la casa Oliveres S.A. dels autobusos del Baix Llobregat i home de confiança del director general de l'empresa la qual, tot just començada la Guerra Civil, fou col·lectivitzada. En el Consell d'Empresa hi havia el Frangioni que s'oposà a tots els daltabaixos que es crearen. Això crea un clima hostil que aviat fou persecució declarada.

I l'amic Enric Frangioni fou segrestat i retingut en unes oficines de la C.N.T.-F.A.I de l'Hospitalet. Quan el pare ho va saber, va indignar-se i va personar-se al local i, cosa que feia molt poques vegades, va armar un escàndol formidable. Com que portava el xofer oficial de la Conselleria i el seu carnet de conseller, els pocs individus que hi havia allí els imposarem respecte i la porta s'obrí i deixaren sortir el Frangioni. Ràpidament marxaren a l'Ajuntament i allí convingueren que li calia canviar d'aires. I anà a refugiar-se a Vilanova, a casa dels seus sogres.

Un temps després, parlant amb els seus amics del Centre de la situació de l'Enric, li digueren que la qüestió de l'empresa havia variat de criteri i que un tècnic i membre del comitè com Frangioni els era necessari, sols calia que algú respongués d'ell.

El pare coneixia al Josep Trias i la Conselleria de Cultura va parlar amb ell. El Trias a Vilanova tenia un bon amic a la Conselleria de Cultura de l'Ajuntament, en Carles Figueres i Casamitjana.

Aquesta fou la segona vegada que el pare anà a Vilanova. No cal dir que tornà amb tot de papers i declaracions firmats i segellats per tots els comitès i sobretot en aquell temps, avalats per la CNT-FAI vilanovina. Aquests documents conseguiren tornar l'amic Frangioni al seu lloc.

La tercera i definitiva vegada que el pare va venir a Vilanova, va ser quan va entrar de mestre a l'Acadèmia Comercial. Així doncs, el primer diumenge de juny de 1941, hi arribava de nou i tot i que el curs estava pràcticament acabat, l'endemà va començar a actuar-hi en una classe elemental on hi havia de seixanta a setanta alumnes. I aquí, a l'Acadèmia, s'hi va passar disset anys.

De moment no hi va fer amics. Tant el Pelegrí com ell, sabien el terreny que trepitjaven, i el pare sabia el compromís en què es trobava el seu amic per acollir una persona indocumentada i perseguida.

Les classes marxaven normalment i ell era senzillament el Sr. Joan. Els seus cognoms no sortien per a res. Avui, encara els vells vilanovins i la generació immediata el coneixen sols pel nom.

Treballava de valent i el mes d'agost, que era l'únic mes de vacances que llavors feia l'escola privada, encara acceptava tota mena de nois a repàs o sigui que pràcticament no coneixia el descans llevat dels dies de festa i després d'haver complert amb el precepte de l'església, ja que tenien l'obligació de dur els alumnes a oir missa a l'església de Mar.

El pare, en aquells temps, esperava els dies de festa perquè havent dinat, agafava un llibre i xino xano empenia la carretera i s'arribava a Sitges a veure els amics mig d'amagat. Allà hi tenia una sèrie d'amics, sobretot el Ramon Planas amb qui va entaular una bona amistat i les senyorettes Cot, bibliotecàries llavors de la Biblioteca Santiago Rossinyol. Aquestes anades a Sitges eren per a ell com una vàlvula d'escapament que el deixaven com a nou per tornar a aguantar les classes diàries.

Fins arribar a Vilanova, la seva vida va ser una mica nòmada, tot i això, arreu on havia passat una petita o llarga temporada, més aviat fugitiu sempre, la primera cosa que havia fet, era interessar-se pel poble que l'acollia, per això era lògic que en trobar-se assentat a Vilanova, per un parell d'anys com es creia en un principi, volgués aprofitar-los per conèixer tot el que la població pogués oferir-li d'interessant.

Totes les hores que podia, donava voltes i més voltes a la recerca de l'ànima de Vilanova i acabava refugiant-se a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Allà, s'hi sentia bé i en el silenci de les seves sales reflexionà molt sobre Vilanova i arribà a comprendre que la petita història de Vilanova era molt gran i d'un interès igualment important per a la història de la humanitat i mirà de descobrir-ne els seus encants.

A començament del curs 1941-42, ja estava decidit a quedar-se exercint el magisteri a l'Acadèmia Comercial i efectuar el trasllat de domicili de l'Hospitalet a Vilanova, amb la seva esposa i filla. Fou possible gràcies als amics i a la bona voluntat de tots plegats. Al baixos de l'Acadèmia on feia poc havia estat una barberia, establí el domicili i el trasllat de mobles, per no aixecar sospites, el feren a nom del seu sogre, ja que es necessitava un permís molt especial per canviar de residència.

De mica en mica s'anava integrant a Vilanova, la feina l'absorbia, però era difícil poder arribar a finals de mes. Això el tenia molt preocupat, tant, que quan ja portava un trimestre a Vilanova, per les vacances de Nadal, concretament el 28 de desembre de l'any 1941 amb un salconduit que els amics Icart-Iglesias de Tarragona havien aconseguit i que li anaven renovant cada vegada que es caducava, va arribar-se a Barcelona per si se li obria alguna porta a l'esperança.

Va anar a visitar els seus amics llibreters de vell, Creus i Batlle. Tots vivien amb por i havien cremat les existències més comprometedores ja que els registres eren constants. Va passar per la seva "Catalonia", ara "Casa del Libro", a saludar el Sr. Edreida. Va arribar-se a Pompeya a saludar el pare Ricard i canviar impressions. Va sortir-ne amb ganes de tornar a Vilanova ja que, tot plegat, l'havia desfet i deixat indefens. Abans, per això, va optar per arribar-se a veure la família del seu amic Manel Cruells i saber-ne notícies.

Naturalment, tot ho féu a peu, doncs no era qüestió de gastar-se ni cinc cèntims. Quan va arribar-hi la família del Manel va quedar astorada, ja que el creien a França. Allà, sense pensar-s'ho, hi va trobar amagat amb moltes

precaucions el seu amic Manel Cruells amb qui va passar-hi una bona estona xerrant. Ell va acabar de posar-li més negra la situació en què es vivia i va recomanar-li que mirés de no baixar massa a Barcelona. Després va parlar-li dels que havien pogut trampejar la situació i va anomenar-li Josep Janés que tenia una magnífica editorial i que Eugeni d'Ors i companyia des de Madrid ajudaven. El pare, quan va sentir anomenar Josep Janés, totes les portes se li obriren a l'esperança i li va faltar temps per acomiadar-se i arribar-se a veure'l.

Quan va trucar a la porta de l'editorial el cor li batia de valent. Va obrir-lo el seu amic Palazón que en veure'l va dir-li: -Rius! Però que no t'havien afusellat?. I tot abraçant-lo el va fer entrar al despatx de Janés. No cal dir com el va rebre i com es va quedar el pare quan de bones a primeres va sentir que li deia: "Joan, que puc fer per tú?". I el que va fer va ser donar-li feina de traductor, obres de Maurois, Flaubert, Madame d'Stail o Gautier, que havia de traduir al castellà i si volia també al català per quan vinguessin temps millors va dir-li i puntualitzà: I ara, les cobraràs. "Ja no treballem com a bans, per l'amor a l'art". Llavors s'arribà a la taula del seu despatx i li allargà un bitllet de dues mil pessetes, a compte, va dir-li. No li admeté cap rebut. Sabia que el pare no el defraudaria.

Quan sortia de Can Janés, fins i tot saltava el pare, i ni sentia la fredor de finals de desembre. Quan va arribar al seu refugi de Vilanova, on ja patien per la seva tardança, tot va ser alegria, doncs veieren que a partir de llavors la seva situació econòmica s'estabilitzaria, ja que el pare durant molt anys es va passar hores i hores, una nit darrera l'altra, teclejant la màquina d'escriure per lliurar el primer dissabte de cada mes una obra traduïda.

El 7 de març de 1945, el pare feia 33 anys i després de celebrar-ho a casa per primera vegada, a la nit geia al Pas de les Feres de la presó del Pilat de Tarragona, i va passar una temporada a la Model de Barcelona i a la Prefectura de Policia de la Via Laietana, de resultes de la renovació del salconduit. Tot plegat van ser uns tres mesos.

Al juny del mateix any, empès pels seus amics Josep Janès i Olivé, poeta i editor i Nicolau Barquet de Vilanova, obre la primera llibreria del vell.

Amb la llibreria, no va fer-hi mai cap negoci, ja que sobretot la tenia per a ell, que era un enamorat del llibre vell i consagrat, però a través d'ella va conèixer Vilanova i va tractar tota la Vilanova selecta de dretes, del centre, d'esquerra i d'extrema esquerra. I amb totes s'hi va entendre, sobretot quan el denominador comú era solament "Vilanova i la Geltrú", per damunt de tot.

La llibreria el llençà fora de l'exili en què vivia i començà a retrobar-se en el seu ambient. Per ella passaren, a més de Nicolau Barquet que va donar-li tota mena de facilitats, tots els elements inquietos d'aquell temps.

La llibreria li donà un cert nom i pels voltants de Nadal, el president del Foment Vilanoví, Joan Orriols i Carbonell, li proposà de fer una lectura del poema de Nadal al Foment, amb comentaris als quatre Cants, i entre cant i cant, el mestre

Montserrat, tocaria cançons nadalenques. Va ser un èxit i el president va pregar-li de fer-se soci del Foment. El pare va dir-li que no era persona grata i que no creia que ningú li fes l'aval i el mateix Joan Orriols respongué per ell.

Al Foment hi crearen la penya de la Taula dels Savis on es feien tertúlies en què, igual que es feien a la llibreria, no s'hi respirà mai res més que vilanovisme i a través d'ell patriotisme.

A través del vilanovisme i dels llibres i publicacions catalanes, entaulà contacte amb Perpinyà, París, Burdeos, Suïssa, Itàlia (Lecce), Argentina, Mèxic, Xile, Brasil, etc. a la recerca dels vilanovins exiliats. I entre aquests fa bones amistats amb en Joan Ventosa i Roig, Humbert Pardellans, el Escofet, els Artigues de Xile, els Frangioni de Sao Paulo, Ricard Rossell d'Argentina, etc. De tots aquests vilanovins i catalans argentins del Centre Català, rep totes les publicacions catalanes. De Mèxic també les hi envien i a més li col·loquen infinitat de llibres del primer llibre català imprès a Vilanova, de l'Albert Virella.

Aquest primer llibre en català imprès a Vilanova és el de *Vilanova i la Geltrú, estampes de la Ciutat i de la Comarca*, fet com dèiem per l'Albert Virella i editat pel pare. El llibre es va coure a la Taula del Savis i s'efectuà gràcies a Magí Mestres i a Josep M. Bultó i Marqués.

A l'interior, rebia la visita contínua de Joan Triadú, de l'Òmnium Cultural, que li portava uns *Quaderns* editats per la Generalitat de Catalunya a França, la *Revista de Catalunya* que el gran historiador A. Rovira i Virgili continuava i sobretot la revista de poesia *Ariel* que a Vilanova d'amagat col·leccionaven uns quants.

A Vilanova es publicava el *Villanueva y Geltrú*, periòdic del *movimiento*. El pare col·laborà, primer en castellà i després en català, en el *Diari de Vilanova* on setmanalment li publicaven la *Miscel·lània Vilanovina* de la mateixa manera que durant molts anys, en el periòdic d'Igualada, va publicar-hi també la *Miscel·lània Igualadina*.

Va fer amistat amb Ramon Ferrer Parera, Ricard Vives i Sabaté, Magí Mestres, Oriol Puig, Antoni Anguera, Albert Ferrer, Pintor Torrents, Pau Roig, Enric C. Ricart, Alexandre de Cabanyes, Paco Bultó, Àlvar Tubau i tants d'altres amb qui es reunia a casa o al Foment per parlar de fer conferències, homenatges, ressuscitar el folklore vilanoví o tenir la idea de crear la *Biblioteca d'Estudis Vilanovins* on publicaren la *Història de Vilanova* del pare Garí i el *Llibre dels Gegants*, d'Albert Ferrer i Antoni Anguera. El Centre d'Estudis sorgí també com totes les altres coses, de la Taula del Savis del Foment i de la unitat de criteris del president de l'entitat, Joan Orriols i de l'Albert Ferrer.

Mentrestant va mantenir contactes formals amb Barcelona a través dels llibres. Salven 200 exemplars de la *Vida Privada* de Josep M. de Sagarra, destinats per la censura a pasta de paper.

El Front Nacional de Catalunya és desconnectat per la policia. Són detinguts Manuel Cruells i l'editor Josep Janés. El pare també és a la llista, la policia li segueix els passos. Gràcies a ambdós i al fet de viure a Vilanova on menava una vida sense ambigüitats, no l'arriben a detenir.

La censura vilanovina també li segueix els passos, sortosament l'amic Josep Riera l'avisava que s'ha parlat d'un llibre subversiu que el pare col·locava. Es tractava de *L'Histoire spirituelle des Espagnes* del canonge Carles Cardó, exiliat a Suïssa. Va passar pànic, ja que, sota el seu llit de matrimoni, n'hi tenia una cinquantena d'exemplars. La clerecia vilanovina i comarcal i els seus amics llibreters del vell de Barcelona se li quedaren els exemplars. Val a dir que la censura no vingué mai a casa a fer cap registre. Sort en vàrem tenir, ja que el pare no hauria quedat massa ben parat perquè hi tenia totes les publicacions íntegres de l'Editorial Hispano-Americana de l'Argentina i les que publicaven els exiliats catalans.

A Vilanova, doncs, hi va arrelar. Se la va estimar en cos i ànima, gràcies sobretot a tots els bons amics que l'ajudaren a introduir-s'hi com va ser l'alcalde Antoni Ferrer Pi, amb qui va tenir una estreta amistat.

L'any 1957, va entrar de mestre als Escolapis. Cobrava el doble i treballava menys hores, això per ell fou fabulós. Després, també donà classes als Franciscans, al col·legi de les Puríssimes i a les Providències.

El seu títol de mestre de Català de la Generalitat va servir-li de molt, a mida que les coses s'anaven arreglant per Catalunya, ja que en principi a Vilanova sols hi havia el seu i el de sor Gertrudis, monja i professora de la Casa d'Empara.

I fent classes i amb la llibreria i fent articles, xerrades i conferències i versos i sobretot immers en el que va ser la seva obsessió durant molt anys, la família Cabanyes i per damunt de tots, el poeta Manuel de Cabanyes i Ballester. Va arribar a conèixer aquesta família millor que el que la coneixien els propis membres i s'arribà a fer realitat un dels seus somnis, la publicació d'una biografia del poeta, que ell no veié, ja que quan el llibre sortí a la llum, feia mig any que era mort.

Dret o assegut, parat o caminant, amb tren o amb cotxe, sempre llegia o escrivia. Tots els blocs de conferències o articles de tota mena, ja que, de qualsevol anècdota, ell n'escrivia la seva versió particular. També feia poesia. Té fets sermons de Carnestoltes (inèdits), poesies per casaments, aniversaris i sobretot per Nadal. A mi, des dels tres anys fins a l'any de la seva mort, va fer-me cada any una poesia per Nadal i a les seves netes, igual. Tenia molta facilitat per versificar.

El pare no fou mai polític, ni entengué de política, fou un idealista i sempre va viure i treballar per una idea fixa: Catalunya, la qual cosa va mirar d'inculcar a totes les persones que durant la seva vida varen tenir algun tracte amb ell. Amb

les seves armes que eren la paraula o escrivint, sempre va mirar de fer tota la resistència que va poder al franquisme. Tant va ser així que, quan vaig acabar la carrera de Magisteri, no ens donaven el títol oficial si abans no havíem fet un mes de campament. El pare no va voler de cap manera que fes el curset i jo , en lloc del títol, tenia un resguard. El títol el vaig tenir vint-i-cinc anys després i expedit pel Rei Joan Carles I.

Estimà Vilanova i treballà per ella, va estimar els seus amics i per damunt de tot estimà la seva família i visqué per ella fins a l'últim dia de la seva mort. Morí el dia 20 de gener de 1986 a l'edat de 73 anys. Dos dies abans, encara em deia: "No em fa por morir. Només em sap greu perquè ja no us veuré més. I us estimo tant!.

Rosa Rius i Monrós.

PLACA COMMEMORATIVA
COL·LOCADA A
LA CASA ON VA NÉIXER
L'HOMENATJAT



23 d'abril de 1996.



D'aquest opuscle se n'ha fet una edició de 300 exemplars

VILANOVA I LA GELTRÚ

1999